

33 Danske Museer

NR. 4 — OKTOBER 2017 — ÅRGANG 30

Skjulte
Danmarkshistorier

→ s. 12

Museumssamlinger for fremtiden → s. 18

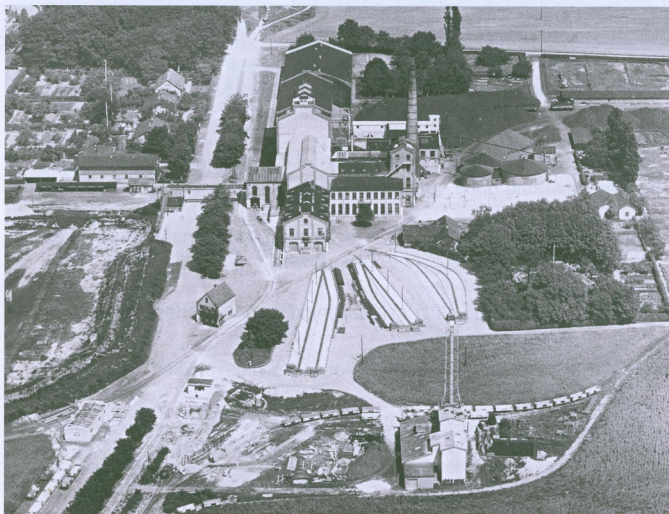
Midlertidige muligheder → s. 25

Museumsstafetten – ud af arkivkasserne → s. 28

Museer bidrager til ny metode til vurdering af kulturmiljøer

Af Henrik Schilling
Journalist

Kulturhistoriske museer har bidraget til Arkitektskolen Aarhus' nyudviklede metode til screening af kulturmiljøer. Det har inddraget museerne på en ny måde.

Et kulturmiljø er et geografisk afgrænset område, der afspejler væsentlige træk af den samfundsmæssige udvikling i Danmark. For eksempel et område omkring en nedlagt sukkerfabrik, der fortæller en historie om måden at bygge og drive industri på fra slutningen af 1800-tallet og frem. Kulturmiljøer kan tiltrække tilflyttere, styrke turismen og fremme erhvervsudviklingen i yderområderne. Det konkluderer Arkitektskolen Aarhus efter at have kortlagt mere end 900 kulturmiljøer i projektet *Umistelige kulturmiljøer i Danmarks yderområder*. Konklusionen bygger på en nyudviklet metode til screening af kulturmiljøer: "SAK", som tager udgangspunkt i de eksisterende kulturmiljøer. SAK giver kommunerne et bedre overblik over deres kulturmiljøer, så de kan arbejde strategisk med at udvikle og styrke lokalområdet. Metoden er udarbejdet i samarbejde med og støttet af Realandia.

Screenes ud fra syv kriterier

Screeningen gennemføres ud fra syv kriterier, forklarer Mogens A. Morgen, professor ved Arkitekt-skolen. "Kulturmiljøerne screenes klassisk i relation til kulturhistorie, arkitektur og integritet, altså hvor intakt og velbevaret er kulturmiljøet. Men SAK-metoden vurderer også potentialet i forhold til erhverv, bosætning, turisme og kulturformidling. De fem væsentligste kulturmiljøer udpeges i den enkelte kommune med fokus på kulturmiljøets bærende fortælling. Det er afgørende, at den opleves på stedet og kan aflæses i kulturmiljøets

fysiske elementer."

Et eksempel på SAK-metodens fokus er Lollands nedlagte, men velbevarede sukkerfabrikker, hvis bygninger rummer en bærende fortælling om mere end 100 års industrihistorie, som stadig kan aflæses tydeligt. Investorer har givet sukkerfabrikkerne nyt liv og nye funktioner i form af boliger og erhverv, som sikrer deres bevarelse og fortsatte brug.

Bevarer gennem nye funktioner

En række danske museer har medvirket i arbejdet, og Øhavsmuseet og Museum Lolland-Lallender har specifikt bidraget til udvikling af metoden. Peter Thor Andersen, direktør for Øhavsmuseet i Faaborg, forklarer, at metoden er stærk, fordi den skal anvendes på tværs af kommunerne og dermed giver et fælles sprog omkring kulturmiljøer. Han bakkes op af souschef ved Museum Lolland-Falster Anna Elisabeth Jensen, der har ansvar for Guldborgsund og Lolland Kommuner.

↑↑↑ Holeby Sukkerfabrik i Lolland Kommune er et vidnesbyrd om Lollands forening af landbrug og fabrik, bønder og arbejdere i egens identitetsbærende sukkerproduktion. Fabrikkomplekset er blevet renoveret, bruges til nye formål og forener muligheder for erhverv, turisme, kultur og oplevelse. Foto: Museum Lolland-Falster

Hun fremhæver, at SAK-metoden har bidraget med en ensartet gennemgang af kulturmiljøerne i hendes to kommuner, der ellers er præget af en meget uensartet kulturmiljøregistrering. Det har ved gennemgangen af hendes kommuner vist sig at være en stor fordel, at den overordnede screening gør det muligt at sammenligne bygningskulturarv og kulturmiljøer på tværs af

↑ Lyø By i Faaborg-Midtfyn Kommune udgør en harmonisk helhed med mange oplevelsesmæssige kvaliteter for både kultur, oplevelse og turisme. De bærende bevaringsværdier knytter sig til den bevarede bebyggelsesstruktur med krogede gader, gadekær, kirke, stengærder, beplantning og de mange bevarede gårde og huse og sammenhængen med det omkringliggende landskab.

Foto: Museum Lolland-Falster

administrative grænser. Hun glæder sig også over, at SAK sætter et vægtet fokus på kulturmiljøer med et udviklingspotentiale. *"Metoden fokuserer målrettet på registrering af kulturmiljøernes bevaringsværdi, samtidig med at den skeler til, at kulturmiljøerne skal have en fremtidig funktion i lokalområdet. Dermed sikrer kommunerne, at kulturarven kan bevares gennem bevidst udvælgelse af den kulturarv, som har et potentiale, der kan fremme turisme, bosætning og erhvervsudvikling,"* siger Anna Elisabeth Jensen.

Udfordringer ved metoden

Peter Thor Andersen er enig, men mener, at det kræver mere end blot udpegning af egnede kulturmiljøer for at tiltrække investorer. Og man kan ikke opdele miljøerne i erhvervszoner, turistzoner og bosætningszoner. *"I Faaborg-Midtfyn Kommune er der mange enkeltmandsvirksomheder med base i hjemmet, og dermed flyder begreber som erhverv, bosætning og turisme sammen. SAK-metoden kan med fordel udvikles til at tage hensyn til den udfordring, som formentlig findes i mange yderområder,"* siger Peter Thor Andersen.

UMISTELIGE KULTURMILJØER

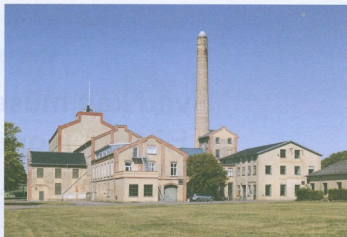
I projektet *Umistelige kulturmiljøer i Danmarks udkantsområder* har Arkitektenskolens Aarhus sammen med en række danske museer og kommuner screenet 900 kulturmiljøer i 22 kommuner.

Læs mere om projektet, download metodebeskrivelse og se kulturmiljørapporterne for hver af de 22 kommuner på <http://aarch.dk/info/research/kulturmiljoer/> og <https://realdania.dk/projekter/kortlaegning-af-kulturmiljoer>

Omvendt, fortæller Anna Elisabeth Jensen, har Lolland-Falster formået at forene investorer og kulturmiljøer. Det har tilført helt nye funktioner til øernes nedlagte sukkerfabrikker, hvor fabrikken i Holeby blandt andet rummer Visual Climate Center, som formidler klimaforandringer.

En anden udfordring for museerne er de fire nye kriterier, som Peter Thor Andersen mener, slører transparensen. Han har som museumsmand svære ved at forklare præcis, hvorfor to umiddelbart sammenlignelige kulturmiljøer prioriteres forskelligt, men det er nok prisen, man må betale, for at gøre begrebet mere rummeligt, konkluderer han.

Anna Elisabeth Jensen ser gerne større områder med flere kulturmiljøelementer udpeget og en større kobling mellem kulturmiljøer og naturværdier. "Vi ønsker at skabe en sammenhæng mellem flere fortællinger og tilføje fortællinger om fortidsmindelandskab og istidslandskab i prioriteringen af ellers ligeværdige miljøer, fordi disse faktorer er relevante som mulige ressourcer, men

↑ Holeby
Sukkerfabrik i Lolland
Kommune.
Foto: Museum
Lolland-Falster

de kan også være barrierer for turisme, bosætning og erhvervssammenhæng".

Flytter museernes tilgang

Begge museumsfolk er enige om, at blikket udefra har været guld værd. "Projektet tilføjer nye vinkler på kulturmiljøarbejdet. Det udfordrede, fordi det nu ikke alene var historiefaglige kriterier, museerne skulle forholde sig til, men også det arkitekt-faglige blik og planlæggerblikket samt ikke mindst vidensdeling i et aktivt, lokalt netværk," fortæller Peter Thor Andersen.

Han fremhæver, at det gode ved metoden er, at andre fagligheder kobles på samt dialogen med ejere og brugere, der med deres ikke-museale tilgang til kulturmiljøerne udfordrer museumsfolkene. Det flytter tilgangen hos museerne, som ikke længere kan tillade sig kun at tænke i bevaring og i fastholdelse af kulturmiljøerne. "Det er dog en tilgang, Øhavsmuseet allerede hylde, for hverken museer, kommuner eller foreninger har ressourcer til at opkøbe alle historiske ejendomme blot for at bevare, det er også bydende nødvendigt at tilføre bygningerne tidssvarende og fremadrettede funktioner," slutter Peter Thor Andersen.

← SAK-metoden beskriver grafisk de syv elementer og strukturer, der indgår i kulturmiljøets bærende fortælling, i det her tilfælde Holeby Sukkerfabrik. Hvordan opleves den, og hvor afælselig er den. Hvordan er kulturmiljøets tilstand, og er der aktuelle bevarings- og udviklingsindsatser. Det skaber et effektivt og sammenligneligt grundlag, som giver overblik over kulturmiljøernes styrker og svagheder og kvaliteter og potentialer. Vurderingen sker på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er lavest, og 5 er højest. Vurderingen grupperes således i høj værdi (4-5), middel værdi (3) og lav værdi (1-2). Vurderingen af de forskellige parametre indsamles i et vurderingsdiagram for hvert af de screenede kulturmiljøer, så der enkelt og overskueligt skabes grafisk overblik til sammenligning af kommunens forskellige kulturmiljøer.

